

o dvostrukoj uvjetovanosti demokratizacije društva i imperativa zaštite okoliša (str. 323-345) Tomislav Krznar razmatra pitanje koji je politički poredak najkompatibilniji s nedvojbenim imperativom zaštite okoliša u suvremenim društvima. S obzirom na to da demokracija, osobito ona koja uključuje jak element decentralizacije i snažnog civilnog društva, kultivira osjećaj odgovornosti prema čovjekovom svijetu, čini se da je zaštita okoliša neodvojiva od suvremene demokracije. Iako nude zavodljivu lakoću odlučivanja koja izbjegava dugotrajne procedure, totalitarnim ili diktatorskim poredcima, prema Krznaru, manjka upravo poštovanje prema životu u njegovoj cjelovitosti te decentralizacija i angažman lokalne zajednice.

Opasnost za decentraliziranu demokraciju predstavlja politički populizam. Amir Muzur i Iva Rinčić u radu *Kerumizacija Hrvatske: kriza demokracije ili demokracija krize?* (str. 347-365) upravo problematiziraju demokratske aberacije prema populizmu kroz analizu primjera populističkih lidera iz novije povijesti hrvatske demokracije. Zaključuju da je populizam neizbježna sudbina demokratskog procesa jer proizlazi iz čovjekove racionalnosti (sic!), odnosno neisplativosti ulaganja vlastitog vremena u politički angažman i obrazovanje uslijed malog povrata uloženog vremena. Autori na kraju, vjerojatno i sami svjesni utopijske naravi vlastitih ideja, kao branu od pretjeranog populizma predlažu neki oblik diferenciranog prava glasa prema stupnju obrazovanja, imovinskom statusu i zaslugama.

Željko Pavić

Jelena Brbora et al.: **NAŠA VODA**
Analiza upravljanja vodnim uslugama u Hrvatskoj
Zelena akcija, Zagreb, 2014., 64 str.

Publikacija *Naša voda* nastala je u sklopu istraživanja koje su proveli Zelena akcija i projektni partneri: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zaklada Heinrich Böll Hrvatska, udruga Art radionica Lazareti, Multimedijalni institut – MAMA, Pravo na grad i Zelena Istra. Spomenuta je publikacija dio projekta *Korupcijski SONAR – Glasom javnosti protiv korupcije u upravljanju prostorom i prirodnim resursima*, financiran sredstvima Europske unije i sufinanciran sredstvima Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske i Ureda za Hrvatsku Zaklade Heinrich Böll. Cilj projekta ojačati je kapacitete lokalnih organizacija civilnog društva za analizu javnih politika te umrežavanje organizacija civilnog društva za nadzor javnih politika i poticanje zagovaračkih inicijativa (str. 4). Na ukupno 64 stranice publikacija *Naša voda* vrlo iscrpno opisuje problematiku upravljanja vodnim uslugama kojom se bavi na multidisciplinarni način sa sociološkog, politološkog i pravnog stajališta. Nakon *Predgovora* i *Sažetka* slijedi devet poglavlja: *Uvod, Globalni kontekst, Hrvatski policy okvir vodnih usluga i njegova promjena, Praksa upravljanja vodnim uslugama, Quo vadis Hrvatska?, Studije slučajeva privatizacije vodnih usluga u EU, Participativno upravljanje vodnim uslugama, Zaključak i Preporuke*. Na samom kraju publikacije nalaze se *Dodaci* u kojima je opisana metodologija istraživanja, priložen protokol za intervjuiranje, etička izjava, popis analiziranih dokumenata i korištena literatura.

U *Uvodu* se objašnjava kako kriza upravljanja vodom proizlazi iz definiranja vode kao robe koja se prodaje onima koji je mogu platiti, zanemarujući pritom njezin socijalni i javno-zdravstveni značaj (str. 7). Svrha analize vodne politike jest opisati i evaluirati stanje upravljanja vodnim uslugama (vodoopskrbom, odvodnjom i pročišćavanjem otpadnih voda) te osmisliti preporuke za unaprjeđenje i buduće planiranje. Istraživačka pitanja podijeljena su u tri razine: upravljanje na razini sustava, organizacija i pojedinaca. Intervjuirana su 23 ispitanika (stručnjaci, rukovoditelji u državnim tijelima, rukovoditelji u poduzećima pružatelja usluga itd.) te je analizirano šest strateških dokumenata i 15 propisa. Upravljačke su prakse proučavane na temelju tri modela upravljanja: birokratsko upravljanje, novi javni menadžment i participativno upravljanje.

Drugo poglavlje *Globalni kontekst* stavlja upravljanje vodnim uslugama u širi kontekst, opisuje posljedice privatizacije i komercijalizacije vode te definira ciljeve, metode, načine upravljanja, glavne instrumente i ulogu vlasti u tri spomenuta modela upravnih reformi.

Nakon toga slijedi poglavlje *Hrvatski policy okvir vodnih usluga i njegova promjena* koje je ujedno i prvo poglavlje koje uključuje rezultate kvalitativnog istraživanja. Prema Zakonu o vodama u Hrvatskoj nema vlasništva nad vodom te nije moguće dati u koncesiju usluge javne vodoopskrbe i javne odvodnje koje obavljaju isključivo javni isporučitelji vodnih usluga u 100% vlasništvu jedinica lokalne samouprave, ali je zato moguće dati u koncesiju od 5 do 10 godina privatnom poduzeću pročišćavanje otpadnih voda (str. 13). U istom se poglavlju govori i o pokrivenosti usluga vodoopskr-

be, odvodnje i pročišćavanja u Hrvatskoj, kakvoći vode, usklađivanju sa standardima EU te o pozitivnim i negativnim stranama specijalizacije davatelja vodnih usluga i okrupnjavanja u 20 uslužnih područja.

Poglavlje *Praksa upravljanja vodnim uslugama* opisuje propisane i stvarne uloge ključnih *policy* aktera iz sektora vodnih usluga: Hrvatske vode, Ministarstvo poljoprivrede, Vijeće za vodne usluge, jedinice lokalne samouprave, javne isporučitelje vodnih usluga te korisnike.

U sljedećem poglavlju *Quo vadis Hrvatska?* autori publikacije dolaze do zaključka da u Hrvatskoj prevladava model nmoderniziranog birokratskog upravljanja s elementima novog javnog menadžmenta (sklopljeni koncesijski ugovori s privatnim poduzećima za pročišćavanje otpadnih voda u Zagrebu i Zaprešiću) i opisuju kako izgleda podjela moći među *policy* akterima. Što se tiče straha od privatizacije vodnih usluga i infrastrukture, ideja se nikad nije eksplicitno pojavila ni na dnevnom redu Vlade ni na nekom od lokalnih gradova, ali se ispitanici toga pribojavaju zbog načela ekonomske cijene vode i punog povrata troškova što su osnovni ciljevi nove politike upravljanja u Hrvatskoj (str. 34). U nastavku poglavlja tumači se zašto privatizacija vodnih usluga nije najbolje rješenje, što ju čini toliko atraktivnom te što znači pojam korporatizacija.

U šestom poglavlju *Studije slučajeva privatizacije vodnih usluga u EU* se s kvalitativnog istraživačkog dijela prelazi na studije slučaja koje na izuzetno zanimljiv način opisuju primjeri privatizacije vodnih usluga u Engleskoj i Walesu, Sofiji, Berlinu i Parizu, štetne posljedice koje su građani i sami gradovi pretrpjeli te načine rekomunalizacije vodnih usluga.

U *Participativnom upravljanju vodnim uslugama* objašnjavaju se studije slučaja Grenoblea i Napulja kao uspješnih primjera participativnog modela upravljanja vodnim uslugama koji su bazirani na direktnoj demokraciji i principu solidarnosti kao što su vodne zadruge. Takav se slučaj dogodio u vodnim poduzećima koja su prvo privatizirana a nakon toga ponovo rekomunalizirana. Rekomunalizacija u tom kontekstu ne predstavlja puki povratak u prethodno stanje, već korak dalje u oblikovanju poduzeća za vodu prema demokratskim i respozivnim potrebama građana (str. 46).

U poglavlju *Preporuke Zelena akcija* i partneri iznose 12 važnih i promišljenih smjernica za aktere vodnih usluga u Hrvatskoj. Zagovaraju uspostavljanje mehanizama javno-javnog partnerstva, minimalnu besplatnu količinu vode po osobi

dnevno, zakonsko onemogućivanje sudjelovanja privatnog sektora u pročišćavanju otpadnih voda, pojačavanje nadzora nad radom Hrvatskih voda uvođenjem neovisnih stručnjaka i predstavnika udruga za zaštitu okoliša te definiranje novih kriterija uspješnosti rada novoosnovanih nadkomunalnih poduzeća (str. 53).

Publikacija *Naša voda* vrlo stručno i iscrpno obrađuje problematiku upravljanja javnom vodoopskrbom, odvodnjom i pročišćavanjem otpadnih voda, analizira stanje stvari u Hrvatskoj te na temelju studija slučaja iz europskih gradova daje smjernice za poboljšanje njihovim upravljanjem. Jezik publikacije prilagođen je širokom krugu čitatelja pa ona predstavlja izvrstan temelj svima koji se žele upoznati s ovom temom ali i dalje ju razvijati i dopunjavati novim istraživanjima.

Melita Varga